

EPIŠTOLA K EFEZSKÝM

(svatého) Pavla apoštola.

V epištole této apoštol **předkládá věci dvoje:**

- I. Kteréž máme znáti i jich požívati, a ty jsou největší dvoje dobrodiní Božská:
  1. Již dávno stalá i v oučastnost věřícím zde daná, jako jest: Vyvolení. Vykoupení. Posvěcení. Do církve povolání. Věrou obdaření. Ospravedlnění.
  2. Kteráž tělům po zdejším životě dána býti mají, a ta jsou: Dědictví života věčné slávy. Kap. 1. 2. 3.
- II. Kteréž povinni sme činiti:
  1. **Všickni** veřejně, totiž:
    1. Ctnostmi se odívati, jako: Pobožností. Svorností. Láskou. Upřímností. Zdílností. K odpouštění vin hotovostí.
    2. Hříchů utíkati, jako: Krádeže. Mrzkomluvnosti. Hněvu nenáležitého. Smilství. Lakomství. Opilství. Kap. 3. 4. 5.
  2. **Někteří podle svého povolání** obzvláště, jako:
Manželé a manželky, rodičové a dítky.
Hospodářové a čeládky, při čemž zavříti maje apoštol epištole, ještě se k obecním povinnostem navrácí a zbroj rytíře křesťanského vypisuje. Kap. 5. 6.

Má kapitol 6.

~~~~~

I. EPIŠT. S. PAVLA K EFEZSKÝM.

VYVOLENÍ, VYKOUPENÍ. I. *Podpis a nápis epistol, obsahující v sobě:* Jedno: Osoby dvoje, totiž: 1. Od které jest osoby tato epistola psaná? 2. Kterým lidem? *Druhé:* Pozdravení, v němž apoštol ukazuje: 1. Čeho Efezským žádal? 2. Od koho?— II. O dobrodiních Božích Efezským i jiným spasencům učiněných, kteráž apoštol: 1. Summovně předkládá a požehnáním nazývá, o němž vypravuje: Jaké jest to požehnání? Kdo ho udělil? Komu? Pro koho? 2. Po částkách ta dobrodiní rozbírá, z nichž: Jedno jest vyvolení Boží, při němž povážiti sluší: 1. Co jest to vyvolení? 2. Kdo vyvolil? 3. Koho? 4. Kdy? 5. V kom? 6. K jakému cíli i z strany Boha i z strany nás lidí? v. 6. 7. S ja-

KAPITOLA I.

Kteréž v Kristu vyvolil Bůh Otec 6. k slávě své, 9. těm svaté evanjelium zjevuje, 15. z čehož se apoštol při Efezských i těšil i hojnějšího osvicení a moci jim žádal.

Pavel, apoštol Jezukristův, 'skrže vůli Boží svatým², kteříž jsou v Efezu a věrným v Kristu Ježíši;

2. ³Milost vám a pokoj od Boha Otce našeho a Pána Jezukrista.

3. Požehnaný⁴ Bůh a Otec⁵ Pána našeho Jezukrista, kterýž požehnal nám všelikým⁶ požehnáním duchovním⁷ v nebeských věcech⁸ v Kristu⁹;

4. Jakož vyvolil nás v něm¹⁰ před ustanovením světa¹¹, abychom byli svatí¹² a ¹³nepoškvrnění před obličejem jeho¹⁴ v lásce.

1) z vůle, t. z pouhé milosti Boží. Podob. Kol. 1, 1. Jako by řekl: Ten apoštol vám píše, kterýž se v úrad nevetřel, ale z vůle a milosti Boží jako i Aron i jiní věrní služebníci jest k němu povolán. Žid. 5, 4. 2) t. jakž sám hned vykládá: v Krista věřícím. Viz 1 Kor. 6, 1. 2 Kor. 1, 1. 3) viz Řím. 1, 7. 2 Kor. 1, 2. 4) viz Řím. 9, 5. 2 Kor. 1, 3. 5) viz Řím. 15, 3. 2 Kor. 1, 3. 6) t. bohatě a štědře nás dary svými osypal. Viz Mat. 25, 34. Ta pak dobrodiní Božská na dvě rozdělena býti mohou, totiž že jsou: 1. Kterýchž již užíváme. 2. Kterýchž v naději očekáváme. (Níž v. 18.) Pěkněť se pak tu o příčinách původních těch obojích dobrodiní neb našeho spasení vypisuje: Jedno: O Otci nebeském, kterýž nás: 1. Vyvolil, v. 4. 2. Předzřídil, v. 5. 3. Požehnaní na nás vylil, v. 3. 4. K životu šlechetnému posvětil neb znovu zplodil, v. 4. 5. Za syny přijal, v. 5. 6. Ospravedlniv, sobě vzácné učinil, v. 6. 7. Duchovní a spasitelnou známostí obdařil, v. 8. 8. Tajemství vůle své skrže slovo své oznámil, v. 9. 9. Shlavou, Kristem Ježíšem, spojil, v. 10. 10. Klosu svých věrných příučastnil, v. 11. 11. Spasiti uložil, v. 9. 12. Věrou daruje, v. 19. 13. Krista za hlavu nám vystavil a vystavuje, v. 22. 23. Druhé: O Kristu, kterýž nás: 1. Vykoupil, v. 7. 2. Jako hlava oudy své zpravuje, v. 22. 23. Třetí: O Duchu svatém, kterýž: 1. Božské sliby v srdcích našich pečeti, v. 13. 2. Oči myslí naší osvě-

cuje a tak známostí Boží daruje, v. 17. 18. 7) aneb v nebesích; t. na nebi přebýváje. 8) t. ne tak dalece v věcech časných jako k životu věčnému přináležejících. 9) t. kteréž máme připravené v Kristu a pro jehož zasloužení nám jich uděluje. 10) t. v Kristu. Níž v. 5. Odkudž se vidí, že se to z pouhé milosti jeho bez našich zásluh stalo. 11) t. prvé nežli sme stvořeni byli nebo se zrodili, a ovšem nežli sme něco dobrého neb zlého učinili. Podob. Mat. 25, 34. Řím. 9, 11. Vyvolil pak nás ne proto, že by nějakou budoucí svatost přirozenou při nás předzvěděl, (nebo viděl, že sme všickni z svého přirození naprosto ohavní, Žalm 14, 1.), ale že se tak nestihlé milosti jeho Božské líbilo. Řím. 9, 15. Pod. Jan 15, 16. 2 Tim. 1, 9. 12) t. abychom jsouce spravedlností Kristovou obdařeni, jako dobrý strom dobré ovoce šlechetného života přinášeli a tak svého vyvolení dokazovali. 2 Petr 1, 5. 10. Nesloužit tedy vyvolení k prostapašnosti a k tomu, aby někdo říkal: Čiň já co čiň, spasen budu. Neboť vyvolenému Božímu Duchu svatý v něm přebývající toho nedopustí činiti (1 Jan 3, 9.), ale vyvolení k tomu příčinu dává, aby každý vida milost od Boha sobě učiněnou (níž 5, 27. Tit. 2, 11.), po všecken čas života svého pobožně živ býti se snažoval a jistá znamení vyvolení svého (z nichž některá viz Mat. 22, 14.) na sobě ukazoval. Pod. Luk. 1, 75. 13) bez ohony, t. když by nám kajícím Bůh poškvřn nepočítal, nebo sic

ÚČASTNOST kým naším užitekem? S tím, že sme učiněni: Boží synové, ospravedlnění, vzácní i života věčného dědicové. Druhé dobrodiní jest vykoupění, při KRISTA. čemž souditi sluší: 1. Kdo vykoupil? 2. Koho? 3. Z čeho? 4. Jak? 5. Proč? Třetí dobrodiní jesti povolání neb k Kristu skrze víru přiúčastnění, kteréž se stalo: 1. Z pouhé milosti Boží podlé jeho uložení. 2. Zevnitř slovem, vnitř pak Duchem svatým, níž v. 13. 3. V čas od Boha uloženy a pro slávu jeho. 4. Všechněm vyvoleným, t. 1: Před Kristovým příchodem v nebi odpočívajícím. 2: Za času apoštolského na světě přebývajícím, a to: Židům; pohanům. Čtvrté dobrodiní jsou Ducha svatého darové, kteréž: 1. Ku pečeti

5. Předzřídív nás ¹⁵k zvolení za syny skrze Ježíše Krista ¹⁶pro sebe podlé ¹⁷dobře libé vůle své,

6. K chvále slávy ¹⁸milosti své, kterouž ¹⁹vzácné nás učinil
*v tom nejmilejším, Mat. 17, 5.

7. V němžto máme vykoupění skrze krev jeho, totiž odpuštění ²⁰hříchů podlé bohatství milosti jeho ²¹;

8. Kterouž rozhojnil ²²k nám ve vši moudrosti a ²³opatrnosti;

9. Oznámiv nám tajemství vůle své ²⁴podlé dobré libosti své, ²⁵kterouž předuložil byl sám v sobě,

10. Aby ²⁶v dokonání plnosti časů* ²⁷v jedno shromáždil všecko v Kristu, buďto ²⁸nebeské věci, buďto zemské ²⁹. Níž 2, 15.

11. V něm ³⁰pravím, v kterémžto i ³¹k losu připuštění sme, ³²předzřízení byvše podlé předuložení toho, jenž všecko působí podlé rady vůle své;

12. Abychom tak byli k chvále slávy jeho my, kteříž sme prvě naději měli v Kristu ³³.

13. V kterémžto i vy ³⁴naději máte, slyševše slovo pravdy ³⁵, totiž

jinak dokonalosti v tomto životě není. 14) z lásky. 15) přijeti. Ř. Hypothesis. Viz Řím. 8, 23. 16) v samém sobě; t. k slávě své. Aneb: v něj, t. abychom k němu připojení byli. 17) líbeznosti; t. z pouhé milosti. 18) slavné; t. aby jeho důstojná milost i z vyvolení nás i z našeho šlechetného obcování velebená byla. Mat. 5, 16. 19) darmo z milosti sobě nás učinil milé, příjemné. 20) poklések, pádu. 21) t. z nesmírného milosrdenství jeho. Pod. Řím. 2, 4. Item 10, 12. 22) v nás, na nás; t. všelijak plně a dostatečně. Nazývá se pak tu moudrostí buď Kristus s svým evanjelium (jako 1 Kor. 2, 6.), buď víra pravá a známost Boha a jiní jeho darové. Nebo to jest největší umění a moudrost právě Pána Boha znáti a jeho požívat. Jer. 9, 23. Luk. 1, 77. 23) rozumnosti; t. záležející v utíkání hříchů. Job 28, 28. Luk. 1, 17. 24) t. evanjelium svaté v jeho tajné radě skryté (Řím. 16, 25.) a již i pohanům zjevené. 25) kteréž v oblíbení nás. 26) Ř. v řízení neb šafování; t. když by čas podlé soudů jeho rozšafných uloženy přišel. Gal. 4, 4. 27) shromáždě, k pravému cíli přivedl aneb k jedné hlavě připojil všecko; t. všechny své vyvolené. Pod. Řím. 11, 31. Gal. 3, 22. 28) kteréž jsou na nebi; t. své vyvolené, kteříž před jeho

příchodem na svět u víře pravé životy své skonavše, sou hned do nebe z strany duše vzati. Neboť všickni vyvolení od počátku světa ne jinde než v Kristu spasení docházeli, podlé čehož se o něm svědčí, že jest dnes i včera (Žid. 13, 8.) a že jest zabit od počátku světa (Zjev. 13, 8.), t. že jeho zásluha od věků byla vyvoleným prospěšná. Někteří ty věci nebeské slyší na anděly, kteříž také bezpochyby v Kristu sou vyvoleni (1 Tim. 5, 21.) a jeho za svou hlavu mají. Kolos. 2, 10. 29) t. vyvolené své v tomto životě ještě zůstávající. 30) t. v Kristu. 31) k dědictví; t. k svatě cirkvi, kteráž dědictvím Hospodinovým slove (Žalm 28, 8.), anobř k životu věčnému onou zemí zaslíbenou a losem rozdělenou vyznamenanému (Num. 33, 54.), jehož netoliko my Židé ale i vy pohané s posvěcenými v Kristu dílu dojíti máte. Skut. 26, 18. 32) předuložení, předvyvolení. 33) t. my Židé, kteříž sme prvě v Krista věřili, nežli vy pohané. 34) t. v Krista věřící pohané. 35) t. kteréž od Boha, jenž klamati nemůže (Tit. 1, 2.) aneb z Ducha pravdy svůj původ má, (Jan 14, 26.) a Krista, jenž jest pravda, zvěstuje (Jan 14, 6.) i vyvolené k zamilování pravdy rozněcuje (Níž 4, 25.) a summou samo v sobě jest pouhá pravda. Jan 17, 17.

I.

K EFEZSKÝM.

ÚČASTNOST a závdavku připodobňuje. 2. Cíl jejich bytí ukazuje: Jistotu našeho spasení; slávu Boží. — III. O přičylnosti svatého Pavla k efezským v tomto KRISTA. dvěma prokázané: *Jedno*: Že se z darů Božích jim daných těšil, t.: 1. Z víry jejich, kterouž nejednými věcmi tu dále vysvětluje. 2. Z lásky s ovocem jejím. *Druhé*: že se modlil za ně, při čemž povážiti: 1. Kdy se modlil? *Vždycky*, v. 16. 2. Komu? Bohu. 3. Zač? 4. K jakému cíli jim rozmnožení v těch darích žádal? Aby jasně patřili: *Jedno*: Na budoucí dědictví, v. 18. *Druhé*: Na moc Boží jim k spomáhání hotovou, již příklad při Kristu ukázán, v. 19.: 1. U vzkříšení jeho. 2. Pravici ho povýšení nade všechna stvoření, totiž: Nad anděly; nade všechny lidi, to jest: 1: Nad nepřátely, kteříž sou mu podmanění. 2: Nad přátely, kteříž jsou k němu jako oudové k hlavě připojení.

evanjelium spasení svého, skrze kteréž také uvěřivše, ³⁶ znamenání ste Duchem zaslíbení³⁷ svatým;

14. Kterýž jest závdavek dědictví našeho³⁸ ³⁹ na vykoupení toho, což jim dobyto jest k chvále slávy jeho.

15. *Protož i já slyšev o vaší víře v Pánu Ježíši a o lásce ke všem svatým,

Filip. 1, 3. Kolos. 1, 3. 1 Tes. 1, 2.

16. Nepřestávám díků činiti z vás, ⁴⁰ zmínku čině o vás na modlitbách svých;

17. Aby Bůh Pána našeho Jezukrista, Otec slávy⁴¹, dal vám ducha moudrosti a zjevení⁴² ku poznání jeho;

18. A tak osvícené oči myslí vaší, abyste věděli, která by byla naděje⁴³ povolání jeho a jaké bohatství slávy dědictví jeho v svatých;

19. A kterak jest⁴⁴ nesmírná velikost moci jeho k nám věřícím *podlé působení mocnosti síly jeho,

Níž 3, 7. Kolos. 2, 12.

20. ⁴⁵ Kteréž dokázal na Kristu, vzkřísiv jej z mrtvých a posadiv na pravici⁴⁶ své na nebesích,

21. Vysoce nade všechno knížatstvo i⁴⁷ mocnosti, i moci, i panstvo, i nad každé jméno⁴⁸, kteréž se jmenuje netoliko v věku tomto ale i v budoucím.

22. *A všechno⁴⁹ poddal pod nohy jeho a jej dal⁵⁰ hlavu nade všechno církvi;

Mat. 28, 17.

23. Kterážto jest tělo jeho a⁵¹ plnost všechno ve všech naplňujícího.

36) Ř. zapечатěni; t. u víře a v jisté naději věčného života utvzení. Viz 2 Kor. 1, 22. 37) t. kterýž v srdci věřících Boží sliby utvzuje. Viz Luk. 24, 49. 38) t. jakož v jednáních mezi lidmi závdavek bývá díl záplaty, tak Duch svatý nám daný nemalá jest částka dědictví nám z milosti Boží zaslíbeného. Viz 2 Kor. 1, 22. Item 5, 5. 39) Ř. na vykoupení (dokonalého) vysvobození; t. na to, až by se stalo celé napravení neb k svobodě přivedení jeho vyvolených; to jest, aby mocným byl důvodem ne toliko toho, že sme z hříchu již vykoupeni, ale že ještě i z strany těla z zdejších strastí budeme vyproštěni. Podob. níž 4, 30. Luk. 21, 28. Řím. 8, 23. 40) žádaje vám toho. 41) t. kterýž jest Otec plný všeliké slávy (Pod. Skut. 7, 2. 1 Kor. 2, 8.) a Bůh Pána našeho Je-

žíše Krista z strany našeho přirození jako i náš pravý. Jan 20, 17. 42) v známosti. 43) t. kterakých věcí očekávání povolal nás Bůh. Pod. Řím. 8, 24. 44) nepřevyššená, předstojná, předáramná velikost jeho moci v nás věřících; t. kteréž v tom dokazuje, když v nás z přirození slepých víru vzdělává, podlé čehož se ona dílem Božím nazývá. Jan 6, 29. Není tedy věc malá víra pravá, poněvadž Bůh v udělování jí a nás hříchy umrtvené v obživování (níž 2, 1. Jan 5, 25.) též moci jako při vzkříšení Krista dokazuje. Níž v. 20. 45) kterouž způsobil v Kristu. 46) viz Řím. 8, 34. 47) mocné. 48) t. nad všelikou důstojnost, vrchnost a moc, jaký by jí koli titul vynýšený dán býti mohl. 49) podmanil, podložil; t. v největší moc jemu nepřátely uvedl. Mluvíť pak tu lidem po lidsku, že

PORUŠENÍ CLOVĚKA. I. *Zveličuje dobrodiní Božská Efezským učiněná, předkládá dvůj způsob jejich:* Jeden: Přirozený, v němž jim i Židé byli rovni, a ten jest žalostný, o němž vypravuje: 1. Že jest mrtvost ducha a smrt věčná. 2. Původ jeho jest hřích a nepřítel ďábel. 3. Při všechněch lidech vůbec se nalézá, t.: 1. Při nich, jakožto při pohanech. 2. Při Židech, kteříž jako i pohané sou vnitř i zevnitř porušení a zatracení hodni. *Druhý:* Z milosti jim daný, a ten jest potěšený, o němž vypisuje: 1. Že záleží v dojití z milosti Boží ospravedlnění a jistém věčného života očekávání, v. 5. 2. Bez naší hodnosti z samé pouhé milosti Otce nebeského jest způsoben, v. 4. 3. Kristus jeho jest působitelem. 4. Skrze víru jeho se dochází. 5. K cíli jistému v oučastnost dáván bývá: Aby sláva Boží

KAPITOLA III.

Čehož koli došli od Boha i Židé i pohané, to vše z pouhé milosti Boží pošlo; 13. protož oboji tak v svaté lásce spojeni jsouce, i Boha chváliti 19. i na výborném gruntu vzdělání jsouce, růsti mají.

- I** vás obživil, *mrtvé¹ ² v vinách a hříších, *Kolos. 2, 13.*
 2. *V nichž ste někdy chodili podlé³ obyčeje světa tohoto a podlé knížete⁴ mocného v povětrí⁵, ducha toho, kterýž nyní⁶ dělá v synech⁷ zpourey; *1 Kor. 6, 11. Kolos. 3, 7.*
 3. Mezi nimižto i my⁸ všickni⁹ obcovali sme někdy v žádostech těla svého¹⁰, činivše¹¹ to, což se líbilo tělu a¹² myslí, a byli sme z přirození synové hněvu¹³ jako i jiní¹⁴.
 4. Ale Bůh, bohatý jsa v milosrdenství, pro velikou lásku svou, kteroužto zamiloval nás,
 5. Také i nás, když sme mrtví byli¹⁵ v hříších, obživil¹⁶ spolu s Kristem, (*milostí spasení ste) *Viz Skut. 15, 11.*
 6. A spolu s ním vzkřísil, i posadil na nebesích v Kristu Ježíši;
 7. Aby ukázal v věku budoucím¹⁷ ¹⁸ nepřevýšené bohatství milosti své, z dobroty své k nám v Kristu Ježíši;
 8. Nebo milostí¹⁹ spasení ste skrze víru²⁰ (a to ne²¹ sami z sebe, ale darť jest to Boží²²);
 9. Ne z skutků, aby se někdo nechlubil²³.

jakož lidé na znamení své moci lidem a zvláště nepřítelům na hrdla šlapají, čehož příklad viz Jozue 10, 24., tak že on s svými nepřátely jak chce nakládati může. Žalm 2, 9. 50) *aby byl hlavou církve.* 51) *doplnění.* Velmiť jest to horlivá milost Kristova, že on bez svých vyvolených sebe jako hlavu bez oudů ne celého býti pokládá, přiúčastňováním pak k sobě vyvolených jako doplnění přijímá, podlé čehož se jeho církev Kristem nazývá (1 Kor. 12, 12. Gal. 3, 16.) a on také, což se jeho církvi dobrého neb zlého děje, sobě přičítá. Mat. 25, 35. Skut. 9, 4. Nemáť pak myšleno býti, že by proto Kristus svou církev k sobě jako tělo k hlavě připojoval, jako by z strany své k doplnění toho, což by se jemu nedostávalo, potřeboval — neboť on dostatečný jsa, ještě při jiných všecko k dokonalosti přivozuje a je doplňuje; ale což nám činiti ráčí, všecko z pouhé milosti činí a nás tím ctí.

1) *t. duchovně.* Pod. Jan 5, 25. Napřed ne jedna dobrodiní Efezským jako i jiným věrným od Boha učiněná apoštol předloživ, již tuto ukazuje že se jim beze vší jejich hodnosti z pouhé milosti jeho stala. 2) *umrtvené pády, pokléskami.* 3) *způsobu; t. jakž mají obyčej lidé světskí, o budoucím životě nic se nestarajíc.* Pod. 1 Petr 4, 3. Ř. věku světa. 4) *t. jakž se líbilo satanu.* Viz Jan 11, 31. 2 Kor. 4, 4. 5) *t. kterýž v povětrí svou moc prokazuje, když mu Bůh dopustí.* Pod. Luk. 10, 18. Níž 6, 12. 6) *dílo své působí.* 7) *nepovolných.* 8) *t. Židé.* Pod. Řím. 3, 19. 9) *byli.* 10) *t. zkaženého.* Viz Řím. 8, 6. 12. 11) *vůli, libosti těla.* 12) *Ř. myšlením.* 13) *t. hodni Božského hněvu a věčného zatracení.* 14) *t. lidé neb pohané, a protož z strany svého přirození nic nad jiné důstojnější nejsme.* 15) *u vinách.* 16) *skrze Krista.* 17) *t. lidem, kterého koli věku na světě budou.* 18) *nesmírné.* 19) *t. Boží.* 20) *t. v Krista Ježíše.* 21) *z vás.*

II.

K EFEZSKÝM.

PORUŠENÍ ČLOVĚKA. do světa skonání i v tomto životě patrná byla; aby znovuzrození dobré skutky činili. — II. Opět pro zveličení týchž Božských dobrodiní k uvažování Efezským podává dvojího způsobu jejich: 1. V němž byli před svým obráčením nad Židy ještě bídnejší, což vše po částkách tu rozbírá a ve dvojích věcech, t. vnitřních a zevnitřních to zavírá. 2. V němž jsou postaveni po svém k víře obráčení, totiž že jako i Židé došli s Bohem smíření a v spolek lidu jeho uvedení, a tu souditi sluší: 1: Kdy jim to dobrodiní učiněno? 2: Skrze koho? 3: Kterak? 4: Jak v známost uvedeno i v účastnost dáno? 5: S jakým užitekem? — III. Obnovuje dobrodiní jim stalá, předkládaje

10. Jsme zajisté jeho dílo²⁴, jsouce stvořeni²⁵ v Kristu Ježíši k skutkům dobrým, kteréž Bůh připravil, abychom v nich²⁶ chodili.

11. Protož pamatujte²⁷, že vy někdy pohané podlé těla, kteříž ste slouli neobřízka, od těch, kteříž slouli obřízka na těle, kteráž se působí rukama;

12. Že vy, pravím, byli ste²⁸ onoho času bez Krista, odcizení²⁹ od společnosti Izraele * a³⁰ cizí od³¹ úmluv zaslíbení, naděje nemající³² a³³ bez Boha na světě.

Řím. 9, 4.

13. Ale nyní v Kristu Ježíši vy, kteříž ste někdy byli dalecí, blízcí učiněni ste³⁴ skrze krev Kristovu.

14. Nebo onť jest pokoj náš³⁵, kterýž učinil oboje jedno³⁶, zbořiv hradbu dělící na různu³⁷;

15. A nepřátelství, totiž *Zákon³⁸ přikázání záležející v³⁹ ustanoveních, vyprázdnil⁴⁰ skrze tělo své, aby ty oboje⁴¹ vzdělal v samém sobě v jednoho nového člověka, tak čině pokoj;

Kol. 2, 14. 1 Petr 1, 18.

16. A⁴² v mír uvodě oboje v jednom těle⁴³ Bohu skrze kříž⁴⁴,⁴⁵ vyhladiv nepřátelství skrze něj;

17. A přišed, zvěstoval pokoj vám, dalekým⁴⁶ i blízkým⁴⁷.

18. Neboť skrze něho obojí * máme přístup v jednom Duchu k Otci.

Níž 3, 12. Řím. 5, 2. Žid. 10, 1

22) t. víra pravá (Mat. 16, 17.), kterouž on samým vyvoleným dává. Tit. 1, 1. 23) t. svou silou a zásluhou. Podob. Řím. 3, 27. Item 4, 2. 1 Kor. 1, 29. 24) t. to jest mocný důvod, že z našich skutků nepochází ospravedlnění, poněvadž k činění jich sami jsou způsobilí ti, kteříž jsou v Kristu již ospravedlnění a znovu narození. Nebo jakož věc stvořená nic nenapomáhá k tomu, aby stvořena byla, svému stvořiteli, tak sme my nic Bohu nepomohli, abychom znovu zplozeni byli. Pěkněť pak tu o dobrých skutečích vypisuje 1. Že je sami z milosti Boží zrození činiti mohou. 2. Že skutkové ne od lidí smyšlení, jako jsou poutě a mše, ale kteréž Bůh v slovu svém vyměřuje a nás k činění jich Duchem svým nastrojuje, slouli jsou dobrými hodni. Odkudž se vidí, že ti skutkové naši nejsou vlastně naši ale Boží. 3. Že v samém Kristu Bohu sou příjemní. 4. Že se v nich stále nalézati a jako v nich ustavičně choditi jsme povinni. 25) t. znovu narození a jako po druhé stvoření. Pod. Gal. 6, 15. Jak. 1, 18.

26) se nalézali. 27) t. proto, abyste čím větší se vám milost od Boha stala, tím více sobě ji vážili. 28) na onen čas. 29) od obce izraelské; t. od lidu Božího a náboženství jejich. 30) hostinští. 31) zákonů. 32) t. k věčnému životu. 33) Boha prázdni, bezbožní. 34) ve krvi Kristově. 35) t. působce a dárce pravého pokoje. Jan 14, 27. 36) t. Židy i pohany v jeden lid svůj sobě uvedl. Jan 10, 16. 37) t. dosti učiniv figurám a ceremoniám Zákona (Jan 1, 17.), jimiž Židé jako hradbou ohrazení byli a od pohanů se dělili. Izai. 5, 3. Ř. hradbu, stěnu dělící. 38) t. za jehož přičinou mezi Židy a pohany veliké neřivosti vznikaly, když Židé jeho ceremonii sobě vážili, pohané pak jimi pohrdali. 39) ceremoniích. 40) tělem svým; t. obětováním těla svého na smrt. 41) Ř. stvořil. 42) míře. 43) t. kteréž Kristus jedinou obětovav, spasení způsobil. 44) t. skrze smrt svou, kterouž na kříži podstoupil. 45) zrušiv; Ř. zabiv. 46) t. pohanům. Nebo ačkoli Kristus jim mnoho nekázával, avšak potom mezi ně apoštoly po-

STAVENÍ BOŽÍ. jací jsou: 1. Z svého přirození. 2. Jsouce k církvi, k stavení připodobněné, přiúčastnění, a tu zmínku činí o jejím: 1: Základu. 2: Stavitelích. 3: Formě toho stavení. 4: Cíli.

I. Apoštol pro vzdělání důvěrnosti k sobě dovodí toho dvěho: Jedno: Svého apoštolství řádného, jehož důvodem jest: 1. Ze svým učením byv jist, vězení i smrti podniknouti se neliknoval. 2. Ne sám se v ten úřad vetřel, ale z milosti Boží beze všech prostředků povolán byl, v. 2. 3. Hojně sobě dary od Boha dané měl i jimi užitečně pracoval, níž v. 7.

Na deu 19. Aj, již tedy nejste hosté a ⁴⁸příchozí, ale spoluměšťané
sv. Bat= svatých a domácí Boží;

tolouje. 20. Vzdělání na základ apoštolský a prorocký⁴⁹, *kdežto jest
gruntovní úhelný kámen sám Ježíš Kristus; Viz Izai. 28, 16.

21. Na němžto všecko stavení příslušně vzdělané roste⁵⁰ v chrám
svatý v Pánu⁵¹;

22. Na kterémžto i vy spolu vzděláváte se v příbytek Boží
⁵²v Duchu svatém.

KAPITOLA III.

Že jest (od Boha k tomu zvláště přistrojen byv) nestihlých bohatství Božích kazatelem učí-
něn, Pavel svatý osvědčiv, 13. napomíná Efezských k stálosti 14. a za ně
se Pánu Bohu 20. i s diků činěním modlí.

Pro tu ¹příčinu já Pavel, *ten vězeň Krista Ježíše² pro vás
pohany; Níž 4, 1. Kol. 4, 8.

2. ³Jestliže však ste slyšeli o ⁴milosti Boží, ⁵kteréž jest mi
uděleno k přisluhování vám;

3. Že skrze zjevení oznámil mi tajemství⁶ (jakož sem ⁷prvé psal
krátce;

4. Z čehož můžete, čtouce, porozuměti ⁸známosti mé v tajemství
Kristovu⁹),

5. *Kteréž za jiných věků nebylo známo synům lidským¹⁰ tak

slal. 47) t. Židům. 48) podruzi. 49) t. kterýchž oni svým o Kristu učentm založili. Izai. 28, 16. Pod. Mat. 16, 18. 1 Kor. 3, 11. 50) t. věrných do církve přibývá a každý z nich v svatých ctnostech se rozmáhá. 51) t. působením Páně. Pod. 1 Kor. 3, 6. 52) skrze Ducha (svatého.)

1) věc, t. že vás z pohanů pošle do církve svaté wozují (výš 2, 19. Skut. 21, 28.) a tak proto, abyšte vy se více a více na Kristu vzdělávali. 2) t. pro Krista, z jehož poručení pohanům káží. 3) poněvadž, jakož. 4) daru Božím. Ř. šafářství milosti; t. o úřadu mém, abych šafářem tajemství Božích a zvláště mezi pohany (níž v. 8. Skut. 13, 2.) byl (1 Kor. 4, 1.), mně z milosti jeho svěřeném. Podob. 1 Kor. 15, 10. 5) kteráž jest mně dána. 6) t. předivným způsobem, beze všech prostředků sám mne i k úřadu povolal (Skut. 9, 15. Item 22, 21.) i vyučil (Gal. 1, 11.), a budoucí povolání pohanů, kteréž sám v sobě skryté měl (níž v. 11.), v známost mi uvedl. Výš 1, 9.

7) t. napřed málo výše v první kapitole tohoto listu a zvláště v verši devátém a jedenáctém. Jiní to slyší na nějaký list jim prvé psaný a již ztracený, ale ne jedni muži osvícení tomu odpírají. Někteří pak to obracejí na epístoly k jiným zborům psané, jako jest k Filipenským, k Kolossenským, kteréž jim mohly také v ruce přijíti, a v nichž apoštol o svém i pohanů povolání nemalo vypsal. Kol. 1, 25. 8) smyslu mému, osvícení, rozumu. 9) t. kteréž mělo zjevno býti v příchodu Kristovu na svět. 10) t. lidem. Nebo ačkoli Abraham sobě to zaslíbení, že v jeho semenu požehnání budou všickni národové, učiněné měl (Gen. 22, 18.) a proroci o vzdělání mezi pohany Božího oltáře i o jejich kananejským jazykem mluvení, t. pravé pocty Bohu s lidem jeho konání, předpovídali (Izai. 19, 18.), pročť apoštol z jejich psání pohanů povolání dovozoval (Řím. 15, 9.), avšak za jejich času tak jako již nyní po skutku stalém tomu nerozuměli. Kterých pak rozuměli, tedy

III.

K EFEZSKÝM.

POHANŮ DO CÍRKVE
UVEDENÍ.

Druhé: Toho, že i pohané do církve přináležejí, čehož sám Bůh jest svědkem, kterýž: 1. Služebníkům svým to zjevil. 2. Apoštola zvláštního k nim poslal. 3. Stvořiv je jako i Židy, také je znovu zploditi a spasiti uložil. 4. V povolání jich do církve svou moudrost netoliko lidem ale i andělům jako v zrcadle patrně k slávě své ukázal. 5. Věrou je jako i Židy obdařiti a přístup jim k sobě dáti ráčil. — II. Napomíná apoštol i s prosbou Efezských k stálosti při pravdě čisté, předkládaje jim: 1. Původ svého vězení neb příklad svůj, že on to vězení pro ně dobromyslně podniká. 2. Užitek jeho, totiž slávu jejich odtud jdoucí. 3. Modlitbu svou z lásky za ně obětovanou, kteroužto modlitbu v této dvojí části zavírá: *Předně:* Z strany žádání za obdarování těch bratří věcmi dobrými, při čemž ukazuje: 1. Že při té modlitbě klekáním vnitřní způsob svůj pokorný pronášel. 2. Bohu samému se modlil.

jako nyní zjeveno jest svatým apoštolům jeho a prorokům¹¹ skrze¹² Ducha;

Řím. 16, 25. Kolos. 1, 26.

6. Totiž že jsou pohané spoludědicové a jednotel¹³, i spoluúčastníci zaslíbení jeho v Kristu skrze evanjelium;

7. Kteréhož sem učiněn¹⁴ slouha¹⁵ z daru milosti Boží sobě dané podlé¹⁶ působení moci jeho¹⁷.

8. Mně, pravím, ¹⁸nejmenšímu ze všech svatých dána jest¹⁹ milost ta, abych mezi pohany zvěstoval ta nestihlá bohatství Kristova;

9. A ²⁰vysvětlil všechněm, kteraké by bylo obcování tajemství skrytého od věků v Bohu²¹, *kterýž všecko stvořil²² skrze Ježíše Krista;

Skut. 14, 15. Item 17, 24.

10. Aby nyní ²³oznámena byla knížatstvu a mocem²⁴ na nebesích skrze církve²⁵ rozličná moudrost²⁶ Boží;

11. Podlé předuložení věčného, kteréz²⁷ uložil v Kristu Ježíši, Pánu našem;

12. *V němžto máme ²⁸smělost a přístup s doufáním skrze víru jeho.

Výš 2, 18. Řím. 5, 2. Žid. 10, 19.

13. Protož prosím, abyšte ²⁹nehynuli v mých³⁰ ssouženích pro³¹ vás³², kteráž jsou sláva vaše

14. Pro tuž příčinu, pravím, ³³klekám na kolena svá³⁴ před Otcem³⁵ Pána našeho Jezukrista,

kdy a jak se to státi má, nevěděli, tak že i apoštolé od Krista o tom slyšavše (Jan 10, 16.) a po všem světě kázati poslání byvše (Mar. 16, 15.), ještě za dlouhý čas pohanům služeb konati se zbraňovali (Skut. 10, 14. Item 11, 8.), dokudž sobě toho zvláště oznámeného neměli. 11) t. služebníkům těm, kteříž prorocká psání vysvětlovali. Pod. výš 2, 20. Řím. 12, 6. 1 Kor. 14, 3. Jiní to slyší na předešlé svaté proroky, ale poněvadž tuto apoštol tyto proroky teprv za apoštoly stávi a oni staří proroci o povolání pohanů věděli, vidí se první smysl býti k pravdě podobnější. 12) v duchu. 13) viz Gal. 3, 28. 14) kazatel, služebník. 15) podlé. 16) díla. 17) t. Bůh sám dary potřebnými mne naplnil a požehnaní na mou práci vylil. 18) nejmenšímu z nejmenších svatých; t. ne z strany úřadu (2 Kor. 11, 5.) ale z strany té, že sem se církvi protivil a podlé toho nikdy toho hoden nebyl, abych k takovému místu povolán býti

měl. 1 Kor. 15, 9. 1 Tim. 1, 15. 19) dar ten. 20) osvětlil všecky. 21) t. zjevení toho, což Bůh v tajné radě své uložil a již skutkem vyplnil, když obojí lid, to jest Židy i pohany, v jednotu víry uvedl. 22) t. všecky ty národy, a protož což divného jest, že kteréz se mu vidělo spasiti umínil, anobrž některé sobě již znovu zplodil a jako po druhé stvořil. Pod. výš 2, 10. 23) v známost uvedena. 24) viz Řím. 8, 38. 25) t. aby i ti andělé předivné moudrosti Boží v uvedení v jednotu víry a lásky rozličných a proti sobě zjitřených národů prokázané podivili se musili. 26) t. v tom rozličnost, že jiným způsobem Židy a jiným pohany k sobě obracel. Nebo Židy pod rozličnými ceremoniami a figurami vyučoval (Gal. 4, 3.), pohany pak světlým slovem svým a svátostmi sobě přiučastňoval. 27) Ř. učinil, t. o povolání a spasení vyvolených i z pohanů poslých. 28) svobodu k mluvení s ním. 29) neoblevovali, nepohoršovali se; t. umenšení

EPIŠTOLA S. PAVLA

IV.

HODNÉ CHOZENÍ V POVOLÁNÍ. 3. Těchto věcí svých posluchačům žádal: U víře posilnění a stálosti v pokušení; v lásce rozhojnění; hojného a dokonalého osvícení, v. 18. 19. *Potom:* Z strany díkůčinění za přijatá dobrodíní, v němž před oči stavi: 1. Komu díkůčinění obětováno býti má? Otcí, Synu i Duchu svatému. 2. Jak dlouho Boha slaviti náleží? Na věky.

I. *Napomenutí Efezských k hodnému chození v povolání, při čemž považme toho dvého: Jedno:* V čem záleží to hodné chození? 1. U víře, kterouž tu povoláním nazývá. 2. V nesení ovoce víry, jako jest: 1: Pokora. 2: Tichost. 3: Snášelivost, v. 2. 4: Jednomyslnost

15. Z něhožto ³⁵všeliká ³⁶rodina na nebi i na zemi se jmenuje³⁷,

16. Aby vám dal podlé ³⁸bohatství slávy své moci posilněnu býti³⁹ skrze Ducha svého na vnitřním člověku⁴⁰;

17. Aby Kristus skrze víru přebýval⁴¹ v srdcích vašich⁴²;

18. Abyšte v lásce vkořenění a založení jsouce, mohli ⁴³stihnouti se všemi svatými, kteraká by byla širokost a dlouhost, a hlubokost, a vysokost⁴⁴;

19. A poznati ⁴⁵přenesmírnou lásku Kristovu⁴⁶, abyšte tak naplnění byli ve všelikou plnost Boží⁴⁷.

20. *Tomu pak, kterýž mocen jest nade všecko učiniti mnohem hojněji nežli my prosíme⁴⁸ aneb rozumíme, podlé moci té, kterouž dělá v nás,

Řím. 16, 27. 1 Petr 5, 11.

21. Tomu, pravím, buď sláva v církvi ⁴⁹skrze Krista Ježíše po všecky ⁵⁰věky věků. Amen.

KAPITOLA IV.

Prosi, aby hodně v povolání svém 4. v pravé jednotě víry zůstávajice, chodili 7. a rozličných darů Božích k jedinému cíli (jenž jest vzdělání těla Kristova) směřujících dobře užívajice, rostli, 17. tak aby se nový Kristův život na nich rozkošně stkvěl.

17. Neděle

10. Čerjící.

Prosím¹ tedy vás já vězeň v Pánu², abyšte chodili³ tak, jakž hodné jest na to povolání, kterýmž povolání ste;

2. Se vši pokorou, tichostí⁴ i s ⁵snášelivostí, snášejíce se ve spolek v lásce;

3. Usilujice zachovávatí jednotu ducha v svazku pokoje.

u víře a v pobožnosti nebrali. 30) zámucích. 31) t. kteréž podnikám pro vás, abyšte vy příkladem stálosti mé v pravdě se utvzovali. Viz výš v. 1. 32) Ř. kteráž jest; t. na kteréžto věci sláva záleží vaše, že k synovství Božímu přivedeni ste a věrného služebníka máte. 23) skláním. 34) Ř. k Otcí. 35) všechna. 36) příbuznost; t. všech vyvolených, z nichž některé jsou již v nebi a jiní ještě na zemi. Podob. výš 1, 10. 37) t. synové Boží slovou. Jan 1, 12. 38) slavného bohatství svého. 39) t. abyšte statečně posilnění byli. 40) t. u víře a v lásce, jakž sám hned vykládá. Viz Řím. 7, 22. 2 Kor. 4, 16. 41) viz Jan 6, 56. 42) t. nejen v ústech ale i v pravdě. 43) t. abyšte jasné hleděti uměli

na důstojnost a dokonalost Boží lásky, jejíž se dokonalost na všechny strany, na širokost, dlouhost, hlubokost i vysokost, a obzvláště v tom stkví, že vás v jeden lid jako v jedno stavení slušně vzdělané spojití a uvéstí ráčil. 45) nepochopitelnou, kteráž docela nemůže ani poznána býti. 46) t. v Kristu (Jan 3, 16. Řím. 5, 8.) aneb skrze Krista k nám prokázanou. Jan 15, 13. 47) t. abyšte takovým světlem a dary milosti Boží obdařeni neb naplnění byli, jakéhož byšte k dokonalé známosti Boha svého a spasení potřebovali. 48) viz Jan 4, 53. 49) v Kristu Ježíši. 50) časy všech národů.

1) napomínám. 2) t. pro jméno Kristovo do vězení daný. 3) t. abyšte povinnosti své

IV.

K EFEZSKÝM.

UŽITKOVÉ VSTOUPENÍ
KRISTA V NEBE.

neb svornost, v. 3. *Druhé:* Kterými věcmi apoštol těmto Efezským k hodnému chození v povolání slouží? 1. Že jsou jednoho těla, církve, oudové. 2. Jedním a týmž Duchem svatým sou podělení. 3. Jednoho života věčného v naději očekávají. 4. Jednoho jsou Krista Pána služebníci. 5. Jednou a touž věrou v Krista sou obdařeni. 6. Jediný křest v jménu Kristovu přijali. 7. Jednoho jsou Otec nebeského dítky. — II. O rozdílnosti darů oudům církve svaté svěřených, o nichž vypisuje: 1. Že Kristus jest jich dárce, o jehož slávě i předešlém snižení vypravuje. 2. Že rozdílnost jejich v úřadech církevních obzvláště se spatřuje.

4. Jedno jest tělo a jeden duch, jakož i povolání ste v jedné naději povolání svého.

5. Jeden Pán, jedna víra, jeden křest;

6. *Jeden Bůh a Otec všech, kterýž jest nade všecko⁶ a skrze všecko⁷ i ve všech vás⁸.

Mar. 12, 29.

7. Ale jednomu každému z nás dána jest milost⁹ podlé míry¹⁰ *ἕκαστου* obdarování Kristova.

8. Protož dí Písmo: *Vstoupiv na výsost¹¹, ¹²jaté vedl vězně a *ἑκάστου* dal dary lidem¹³.

Žalm 68, 19.

9. *Ale to, že vstoupil, co jest, jediné že i sstoupil¹⁴ prvé do nejnižších¹⁵ stran země?

Jan 3, 13.

10. Ten pak, jenž sstoupil, onť jest, kterýž i *vstoupil vysoko nade všecka nebesa, aby naplnil všecko¹⁶.

Mar. 16, 19.

11. A *onť dal některé zajisté apoštoly¹⁷, některé pak proroky¹⁸, jiné pak evanjelisty¹⁹, jiné pak pastýře²⁰ a ²¹učitele.

1 Kor. 12, 28.

k Bohu předně, jenž chce vás míti svaté, jako i sám jest svatý (Levit. 19, 1.), a potom i k bližním sobě náležitě věrně konali. 4) viz Mat. 5, 5. 5) povolnosti, okrocenosti, shovíváním. 6) t. nade všechny oudy své církve nejdůstojnější a moci užívající. 7) t. tělo své církve řízením svým pronikající. 8) t. svým Duchem přebývající. Výš 3, 17. 9) t. dar neb úřad z milosti Boží svěřený. Jako by řekl: Díte-li mi, kdyby Bůh takové jako ty chtěl svornosti, tedy by jednostejně byl dary i úřady lidem rozdělil; na to vám odpovídám, že jakož v těle rozdílnost oudů svornosti neruší, ale ji vzdělává, tak také rozličnost darů a úřadů v církvi ne toliko proti svazku lásky nečelí, ale ji hojněji utvrzuje. Nebo ač sou rozdílní úřadové, avšak jest jedno a též Boží učení. Podob. Řím. 12, 4. 10) viz Řím. 12, 3. 6. 11) t. Kristus. 12) zajal zajaté, jal vězně; t. dokonale nad nepřítelem ďáblem, světem, hříchem, smrtí, peklem svítězil a triumf, jakž po vítězství bývá, nad nimi slavil, své pak všechny vyvolené předešlé, přítomné i budoucí z manství ďáblova vysvobodil a s sebou jako v nebesích posadil. Výš 2, 6. 13) t. svým vyvoleným a poddaným jako podobně hejtmané bojovníkům při triumfu kořisti rozdělují a hody radostné strojí. 14) t. ačkoli svatý David o samém Kristovu na nebesa vstoupení tu prorokoval, avšak rozumětí musíme i o jeho s nebe sstoupení a

v životě panny se vtělení i největším jeho se zmaření. Filip. 2, 7. Nebo kdož má na horu vystoupiti, ten musí prvé na nižším místě býti. 15) krajín; t. sem k nám lidem na zemi, kteráž u přirovnání vysokého nebe jest nejnižší částka neb strana světa. Podobně Kristus Pán praví: Vyšel sem od Otce a přišel sem na svět. Jan 16, 28. 16) t. jakž sám hned vykládá, aby církev svou i její všechny oudy bohatě a štědrě dary Duchá svého obdařil. Aneb aby Pisma svatá, kteráž o jeho vstoupení a Duchá svatého seslání vzněla, naplnil. 17) t. jejichž byla povinnost po všem světě jíti a církev všudy vzdělávati. Mar. 16, 15. Těch pak jistý počet byl, t. dvanácte (Luk. 6, 13.), k nimž jest třináctý, svatý Pavel, potom připojen. 18) t. kteříž nižší úřad nežli apoštolé měli a z vnuknutí Duchá Páně psaní prorocká výborně vysvětlovati uměli (viz Řím. 12, 6.), anobř líbilo-li se kdy Bohu jim něco budoucího zjeviti, také to předpovídali jako onen Agabus. Skut. 11, 28. Item 21, 10. 11. Viz výš 3, 5. Skut. 13, 1. Někdy však to slovo prorok šíře se bere za všeliké věrné v jakém koli úřadu postavené kazatele. 1 Kor. 14, 5. 19) t. kazatele, kteříž s apoštoly kázati chodívali a bylo-li jim kdy poručeno, tedy při některém zboru od apoštolů vzdělaném jakožto pomocníci jejich zůstavše, učení jejich utvrzovali. Takový byl Timoteus (2 Tim. 4, 5.) a onen Filip. Skut. 21, 8. Někdy však to slovo

CÍL PRÁCE 3. Že cíl jejich jest rozkošný, t. vyvolených jako oudů hříchem z těla **SLUŽEBNÍKŮ**. Kristova vyvinulých zase napravení, v. 12. 4. Stálost jejich jest veliká, t. že až do vyplnění počtu vyvolených trvati budou, v. 13. 5. Užitek jejich jest převeliký, a to: 1: K uvarování se v učení vrtkosti a falešných učitelů chytrosti. 2: K rozhojňování sebe i bližních ve všem dobrém. — III. Výstraha od bezbožného života, v níž apoštol to dvě činí: *Jedno*: Pěkně maluje způsob lidí v starém rodu zůstávajících, předkládaje: 1. Původní příčiny toho života, t. slepotu přirozenou. 2. Zlé ovoce jeho, v. 19.

12. ²²Pro spořádání svatých k dílu ²³služebnosti pro vzdělání těla Kristova ²⁴;

13. Až bychom se sběhli všickni v jednotu víry ²⁵ a známosti Syna Božího, v muže dokonalého, v míru postavy ²⁶plného věku Kristova;

14. *Abychom již více nebyli ²⁷děti ²⁸zmítající se a točící každým větrem učení ²⁹ v neustavičnosti lidské, v chytrosti k ³⁰oklamávání lstivému;

1 Kor. 14, 20.

15. Ale ³¹upřímě se majíce v lásce, *rostme v toho všelikterak, †kterýž jest hlava, totiž v Krista;

*Kolos. 1, 10. †Výš 1, 22. Niž 5, 23.

1 Kor. 11, 3. Kolos. 1, 18.

16. Z kteréhožto všecko tělo příslušně spojené a ³²svázané, po všech kloubích ³³přísluhování, podlé vnitřní moci ³⁴v míru jednoho každého ouda, ³⁵zrůst, jakž na tělo přísluší, bere k vzdělání svému v lásce.

17. A protož totož pravím a osvědčuji skrze Pána, abyšte již více nechodili ³⁶jako i jiní pohané chodí v marnosti myslí své,

18. Zatemnění ³⁷v rozumu, odcizení jsouce od života Božího ³⁸ pro neznámost, kteráž jest v nich, z zatvrzení srdce jejich.

19. Kterížto ³⁹zoufávše sobě, vydali se v ⁴⁰nestydatost, aby všelikou nečistotu páchali ⁴¹s chtivostí.

evanjelista slyší se toliko na ty čtyři, kteříž svatá evanjelia sepsali. 20) t. kněží neb zprávece zborů, kteříž některé jisté zbory na péči měli, jež učiti, napomínati, od zlého vystříhati i trestati povinni byli (2 Tim. 1, 2. Tit. 1, 9.) a takoví za času apoštolského jinak biskupi neb starší slouli. 1 Tim. 3, 2. Tit. 1, 5. 7. 1 Petr 5, 1. 21) doktory; t. kteříž počátkům pravého křesťanství neb katechismu jiné vyučovali (viz Řím. 12, 3. 1 Kor. 12, 28. 29.), avšak to býti může, aby jeden a týž služebník i pastýřem byl i učitelem. A ti dva úřadové vždycky v církvi zůstávati mají. 22) k spojení, k sjednocení; t. jako nějakých oudů z těla Kristova vyvinulých. 23) sloužení. 24) t. církve svaté. Výš 1, 23. 1 Kor. 12, 27. 25) t. až by všickni vyvolení skrze víru v Krista spojení byli, a jakž člověk podlé těla roste, i oni v též víře neb známosti Syna Božího zrostli a tak k dokonalosti oné, kteráž se v budoucím životě chová, šťastně přišli. 1 Kor. 13, 11. 26) Ř. plnosti Kristovy. 27) maličci, nemluvnata. 28) sem i tam se nakloňující; t. jako nějaká lodí. 29) Ř. v kostkách; t. jako by řekl:

Poněvadž jakož při hře ne jednomu vždycky sedá, ale štěstí se mění, tak mezi lidmi vrtkými kolik jest hlav, tolik smyslů se nalézá; tou příčinou vy se čistého a stálého učení držte, anobřz poněvadž jakž při hře hráči divných fortelů užívají, tak falešní učitelé k vám těmi i jinými chytrostmi přikračují, tou příčinou před nimi se na péči mějte. 30) zavedení v blud; Ř. oukladu, záloze. 31) opravdově se majíce, mluvíce pravdu, následující pravdy. 32) držící se sebe. 33) z čehož jde služba vespolek. Aneb: po všech kloubích spolu se držících. 34) t. mocí Kristovou, kterýž jsa hlavou církve, jako duše v těle všecky oudy podlé jednoho každého potřeby řídí, zpravuje a obživuje. 35) jakž na tělo náležet, roste. Ř. zrůst těla činí. 36) t. obcování takového nevedli. 37) v myšlení, zatemněná majíce myšlení. 38) t. jehož Bůh skrze Ducha svého jest původem (výš 2, 1.) a ježž sobě při svých věrných libuje. Podobně sláva Boží se nazývá. Jan 12, 43. 39) zatvrdivše, zazlobivše se. Ř. odbolevše; t. docela svědomí v sobě umrtvivše. 40) chlipnost, prostopašnost. 41) jeden přes druhého. Ř. la-

IV.

K EFEZSKÝM.

NOVÝ ČLOVĚK. *Druhé:* Způsob života nového, Bohu milého a životu bezbožnému právě odporného a tak povinnosti v Kristu očistěných vypisuje: *Předně:* Summovně a veřejně, když bez vyčítání těch povinností v chození v pravdě Ježíšově všechny je zavírá, což záleží: 1. V rodu starého z sebe skládání. 2. Obrazu Božího na sobě nesení neb v nového člověka se oblačení. *Potom:* Když zejména po částkách některé skutky starého člověka a naproti tomu ovoce nového člověka vyčítá, totiž: 1. Lež přikázáním devátým zapověděnou, proti níž pravdomlupnost staví i příčinu jí ukazuje. 2. Hněv přikázáním šestým zamezený, proti němuž mír staví a od dlouhého v srdci nošení hněvu takového odvodí. 3. Krádeže a jakéž koli neřádné osmým přikázáním zastavené cizích věcí sobě osobování, na proti němuž ku práci a zdílnosti vede. 4. Řeči nevzdělavatelné,

20. ⁴²Ale vy ne tak ste se vyučili⁴³ následovati Krista;
 21. Ač jestliže ste ho slyšeli a ⁴⁴o něm byli vyučeni, jakž jest pravda v Ježíšovi⁴⁵;
 22. Totiž, žeť vám náleží složití ono první obcování⁴⁶ podlé toho^{19. Neděle} starého člověka⁴⁷, rušícího se⁴⁸ podlé žádostí oklamávajících;
 23. Obnoviti se pak duchem myslí své⁴⁹,
 24. A obléci toho nového člověka⁵⁰ podlé Boha stvořeného⁵¹, v spravedlnosti a v svatosti pravdy⁵².
 25. *Protož složíce lež, mluvtež pravdu jedenkaždý s bližním svým; nebo jsme vespolek oudové⁵³. *1 Petr 2, 1.*
 26. *Hněvejte se a nehřešte⁵⁴; slunce nezapadej na hněvivost vaši. *Žalm 4, 5.*
 27. Nedávejte místa ďáblu⁵⁵.
 28. Kdo kradl, již ⁵⁶více nekrad; *ale raději ⁵⁷pracuj, dělaje rukama, což dobrého jest, aby měl z čeho udělití nuznému. *1 Tes. 4, 11.*
 29. *Žádná řeč ⁵⁸mrzutá nevycházej z úst vašich; ale jest-li

kotně, lakomě. 42) aneb: ale vy ne tak (činiti máte, kteříž) ste se naučili (znáti) Krista. Ale vy ne takového ste poznali neb shledali býti Krista. 43) t. abyšte jedni přes druhé nešlechetnosti jako pohané páchali. 44) skrze něho. 45) t. jakž jest pravý způsob života Kristova i jakéhož právě učení vyhledává, a summou jakýž život právě v Krista věřících neb jeho známostí pravou obdařených býti má. 46) t. jako nějaké mrzuté roucho. Totéž Kristus nazývá zapřením sebe. Mat. 16, 24. 47) t. z přirození zkaženého svůj původ majíci. Viz Řím. 6, 6. 48) t. kterýž jest z svého přirození pokažený, porušený neb porušení hodný. 49) t. náležít ne toliko v jiných nižších mocech duše, jako jsou žádosti a náklonnosti, ale i v té nejpřednější a nejbližší, totiž v myslí, dojíti skrze Ducha svatého obnovení a znovu narození a jako v nového člověka se oblečení. Odkudž se vidí, že všecken člověk jest pokažený. Podob. Řím. 12, 2. 50) t. Krista v jeho životu následovati. Viz Gal. 3, 27. 51) t. k obrazu Božimu jako tam někdy na počátku učiněného. Viz 2 Kor. 3, 18. Pod. výš 2, 10. Gal. 6, 15. 52) pravé; t. tehdyž v pravdě a ne nějak toliko pošmurně obraz Boží na sobě ponese, kdyžto před Bohem svatě, před lidmi pak

spravedlivě živi budete. Podob. Luk. 1, 74. 53) t. těla duchovního Kristova (Řím. 12, 5.), a protož jakož v těle oudové jedni k druhým se neupřímě nemají, tak i my jedni druhým neškodme a s sebou lživě a fortelně nezacházejme. 54) t. nahodilo-li by se vám jako lidem k hněvu se popuditi, tedy toho, k čemuž by vás ten zlý rádce, to jest hněv, podpaloval, nikoli nekonejte. Jak. 1, 20. Nemáť tedy to slyšáno býti na hněv chvalitebný i při Bohu se nalézající (Žalm 7, 12.), nebo takový hněv totiž, aby se člověk na věci zlé hněval a je v oškřivosti vždycky měl (Řím. 12, 9.), ustavičně při každém pobožném trvati má; o tomto pak hněvu apoštol poroučí, aby ho žádný do západu slunce nedržel, ale jej z svého srdce vykořenil. 55) t. jeho zlému dílu aneb neukojitelnému hněvu. Nebo když by se on v vás uvázal, již by pokoje vám nedal, až byšte svůj hněv zlostný svádou, křivd činěním a třebaš vraždou s nebezpečenstvím duše i svého těla jako onen Kain na bližního svého vylili. Jiní to na nepřátely čisté pravdy v tomto smyslu obracejí, jako by řekl: Aspoň proto v míru a v pokoji zůstávejte, aby učení čistého utřačí příčiny ku pomlouvání vás neměli. Podob. 1 Petr 2, 12. 56) necht' nekrade. 57) necht'

NÁSLEDOVÁNÍ sedmým přikázáním zapověděné, proti nimž řeči vzdělavatelné ukazuje a k nim napomíná. 5. Opět hněv s ovocem jeho, přikázáním šestým zapověděný, jež vykořeňovati velí a naproti tomu k dobrotivosti příkladem Kristovým slouží.

I. *Napomenutí k životu novému*, kterýž záleží v konání z víry: *Jedno*: Povinnosti hlavní neb veřejné, jenž jest láska k Bohu i k bližním, jejíž oheň rozněcuje apoštol v srdcích našich předkládáním: 1. Vlastností synů dobrých k rodičům se připodobňujících, 2. Příkladu Syna Božího, vykupitele našeho, jehož mzdu vypisuje, předkládaje: 1: Co za nás dal? Samého sebe. 2: Jak to učinil? Obětováním se na kříži. 3: Komu tu mzdu dal? Otci. 4: K jakému cíli? K vůni rozkošné a smíření našemu. *Druhé*: V konání povinností nižších, z první pocházejících a v jistých částkách záležejících, totiž: *Předně*: V utíkání zlého, jako jest: 1. Smilstvo. 2. Kochání se v nečistotách. 3. Lakomství. 4. Reč oplzlá. 5. Mluvení pohoršitedlná. 6. Šprymování škodlivé. Od těch pak hříchů apoštol tím odvodí: 1: Že na křesťany nesluší, tak že o nich ani slycháno mezi nimi býti nemá, v. 3. 2: Hněv Boží

jaká dobrá k vzdělání ⁵⁹ užitečnému, aby dala milost posluchačům ⁶⁰.

Niž 5, 4.

30. A nezarmucujte Ducha svatého Božího ⁶¹, kterýmžto ⁶² znamenání ste ke dni vykoupení ⁶³.

31. Všelická hořkost a rozlobení se, i hněv i ⁶⁴ křik, i ⁶⁵ rouhání buď odjato od vás se vši zlostí;

32. *Ale buďte k sobě vespolek ⁶⁶ dobrotiví, milosrdní, odpouštějící sobě vespolek, jakož i Bůh v Kristu odpustil vám.

Kolos. 3, 12, 13.

KAPITOLA V.

Velí apoštol Otce nebeského následovati; 3. všeliké bezbožnosti se varovati; 15. opatrně sobě počínati; 22. svaté lásky (jakž jedenkaždý podlé stavu svého povinen jest) k bližnímu dokazovati.

3. Neděle
v postě.

Budtež tedy následovníci Boží ¹, jakožto synové milí;

2. *A chodtež v lásce ², jako i Kristus miloval nás a vydal sebe samého ³ za nás, dar a obět Bohu u vůni ⁴ rozkošnou.

Jan 13, 14, 34.

3. Smilstvo pak a všeliká nečistota neb lakomství aniž jmenováno buď mezi vámi, jakož sluší na svaté ⁵;

4. A tolikéž mrzkost, ani bláznové mluvení, ani ⁶ šprymování ⁷, kteréžto věci jsou nenáležitě; ale raději ať jest díků činění.

pracuje. 58) neužitečná, špinavá, shnilá, skazená, čímž se to ukazuje, že jakož žaludek krmě shnilé neb zkažené sobě oškliví, tak že srdce a uši pobožné mají v ošklivosti míti řeči nečisté. 59) potřebnému; t. nechť jsou řeči vaše takové, z jakýchž by sobě každý ku polepšení svého života něco potřebného mohl vzíti. Podob. Kol. 4, 6. 60) t. aby jí bylo mílo pobožnému poslouchati i zamilovati. 61) Jako by řekl: Žádným obyčejem toho se nedopouštějte ani myšlením nečistým ani řečmi nevzdělavatelnými ani skutky nepobožnými, aby Duch svatý, jehož chrámové jste, měl od vás zaháněn býti. 62) Ř. za pečetení. Viz výš 1, 13. 63) viz výš 1, 14.

64) křikání. 65) zlořečenství, utržení. 66) přivětliví.

1) t. v tom, v čemž se vám za příklad vystavil, jako v odpouštění z srdce vin lidem proti vám hřešícím (Mat. 18, 23. atd.) a v činněti dobrodiniť vám se protivícím. Mat. 5, 44. 45. 2) t. ne slovem toliko ale i skutkem jí dokazujte. 1 Jan 3, 18. 3) t. na smrt. Podob. Gal. 1, 4. 4) libou a ušlechtilou; t. Bohu velmi vzácnou a příjemnou, jakáž tam někdy vůně bývala oběti zápalné u figuře obětované a pro tuto obět příjemné. Lev. 1, 2. To pak apoštol připomíná pro ukázání toho: 1. Že ta sama obět Kristova k shlazení našich hříchů jest dostatečná. 2. Že i my,

K EFEZSKÝM.

SKUTKOVÉ vzbuzují (níž v. 6.) a o věčné království lidi připravují, v. 5. *Polom*: V obla-
 TEMNOSTI. čení se v svaté ctnosti, při čemž považme toho dvého: 1. Které jsou ty
 ctnosti? Děkčinnění, v. 4.; dobrotivost, v. 9.; spravedlnost, v. 9.; upřímost,
 v. 9. 2. Co nás k nim vzbuzuje? 1: Připomínání sobě někdejšího způsobu svého žalost-
 něho, již pak nyní v Kristu potěšeného. 2: Rozkošný původ (jenž jest Duch svatý) těch
 ctností, v. 9. 3: Žádost zachovati a zalíbiti se Bohu, v. 10. 4: Neužitečnost hříchů.
 5: Mrzkost nepravostí, o nichž poněvadž jest ošklivé mluvíti, ovšem pak nenáleží jich
 páchat. 6: Hotovost k získání nejedněch z hříchů obviněných. 7: Summou Písma svatá

5. *Víte zajisté o tom, že ⁸žádný smilník aneb nečistý, ani la-
 komec (jenž jest modloslužebník⁹) nemá dědictví v království Kri-
 stově a Božím¹⁰.

Gal. 5, 21.

6. Žádný vás nesvodí marnými řečmi; nebo pro takové věci¹¹
¹²přichází hněv Boží¹³ na ¹⁴syny ¹⁵nepoddané;

7. Nebývejtež tedy účastníci jejich.

8. *Byli ste zajisté někdy ¹⁶temností; ale nyní jste světlo
 v Pánu¹⁷, jakožto synové světla chodte¹⁸;

1 Tes. 5, 5.

9. (Nebo ovoce ducha¹⁹ záleží ve vši dobrotě²⁰ a spravedlnosti²¹
 a v pravdě²²),

10. ²³O to stojíte, což by se dobře líbilo Pánu.

11. *A neobcujte s skutky neužitečnými ²⁴tmy, ale raději je
 tescete.

1 Kor. 5, 11. 2 Tes. 3, 6.

12. Nebo což se tajně děje od nich²⁵, mrzko jest o tom i mluvíti.

13. Ale to všecko když bývá od světla trestáno²⁶, bývá zje-
 veno²⁷; ²⁸což koli zajisté zjevné bývá, světlo jest²⁹.

chceme-li, aby vůně obětí a modliteb našich
 (Žid. 13, 15.) byla Bohu příjemná, musíme
 v lásce křesťanské společně zůstávati. Mat.
 5, 23. 24. 5) t. skrze víru v Kristu posvě-
 cené. 1 Kor. 1, 2. 2 Kor. 2, 1. 6) žvavost,
 daremní tlachání. 7) t. dojímavé neb oplzlé,
 kterých jest částka bláznového mluvení, jehož
 se jest nesnadno varovati při šprymování.
 8) Ř. každý, všeliký. 9) t. podlé toho, že
 proti radě Boží (Žalm 62, 11.) doufá v ne-
 stálém zboží. Podobně Kolos. 3, 5. 10) t.
 ani zde v církvi, v níž Kristus skrze Ducha
 svatého a slovo své kraluje, ani v budoucím
 věčném životě, kdež Bůh všecko ve všech
 bude. Činíť pak apoštol zmínku o králov-
 ství Kristovu a Božím ne proto, že by jiné
 Kristovo a jiné Boží království bylo; ale
 pro ukázaní jakož toho, že tentýž Kristus
 jest také pravý Bůh, tak i toho, že to krá-
 lovství, jelikož jest prostředníkem, od Boha
 přijal a v budoucím životě již ho skrze
 služby, jakéž se zde dějí, zpravovati nebude,
 ale Bohu Oteci svému je vzdá. 1 Kor. 15, 24.
 11) pro takové hříchy, jako u příkladu pro
 smilství, Bůh trestal Sodomské (Gen. 19, 24.);
 Sýchemské (Gen. 34, 25.), Izraelské (Num.
 25.), Gabaonitské (Judik. 19, 22. Item 20, 1.);
 pro lakomství Achana (Jozue 7, 25.), Jézy
 (4 Král. 5, 27.), Jidáše (Mat. 27, 5.), Ana-
 niáše a Zafiru. Skut. 5, 5. 12) přicházívá.

13) t. pomsta z hněvu Božího původ mající.
 Podobně Řím. 1, 18. 14) lidi. 15) nepo-
 slušné, zpuřné. 16) tma; t. slepci a nezna-
 bohové. Výš 4, 17. Pod. Jan 1, 5. 17) t.
 osvícení ode Pána. 18) t. takové obcování,
 jakéž sluší na lidi Duchem svatým osvícené,
 vedle. Pod. Luk. 16, 8. Jan 12, 36. Řím.
 13, 12. 19) t. rodu nového, z Ducha Páně
 původ majícího. Jan 3, 5. Jako by řekl: Tak
 budete jako synové světla choditi, jestliže bu-
 dete ovoce rodu nového na sobě pronášeti. Po-
 dobně Gal. 5, 22. 20) t. té ctnosti, kteráž
 čelí proti hořkosti a zlobivosti. Výš 4, 31. 21)
 t. ctnosti odporné lakomství a všelikým útiskům.
 Výš 4, 28. 22) t. kteráž čelí proti klamům
 a jakým koli neupřímnostem neb fortelům.
 Výš 4, 25. 23) to sobě oblibujice, rozsuzu-
 jice, zkušující. 24) temností; t. nezprnujte
 se skutky lidí bezbožných, kterýchžto skutkové
 netoliko nejsou užiteční, ale i duši i tělo na
 zatracení přivozují. Podobně Řím. 13, 12.
 25) t. od pohanů a jim podobných bezbož-
 níků. 26) t. slovem Božím obviňováno. 27)
 t. ten užitek bývá takové svaté kázně, že
 hříšní své hříchy poznávajíce, pokání činí.
 28) nebo to, což všecko zjevuje. 29) světlé
 jest neb od světla osvícené. Jako by řekl:
 Jakož světla tělesného jest vlastnost taková,
 že ono netoliko s tmou se nespojuje, alebrž
 ji zapuzuje, tak také vyvolených Božích

OPATRNOŠT. ku povstání ze sna, anobř z mrtvosti hříchů nás probuzující. — II. Služba všechněm vůbec ke dvěma opět ctnostem učiněná: *Jedno*: K opatrnosti duchovní, při čemž souditi sluší: 1. V čem ta opatrnost záleží? níž v. 17. 2. Čím k ní apoštol slouží? 1: Povahou lidí rozumných. 2: Časy nynějšími? *Druhé*: K utíkání opilství, při čemž povážiti náleží toho: 1. Čím je apoštol oškřiví? 2. Co místo něho při Božích vyvolených míti chce? — III. Naučení dané manželům a nejprve ženám, kteréž učí poslušnosti, předkládaje to: 1. Koho mají poslouchati? 2. Jak? 3. Proč? 1: Pro Boží nařízení,

14. Protož praví³⁰: ³¹Probud se ty, jenž spíš a vstaň z mrtvých, a zasnív se tobě Kristus.

20. Nedele 15. Viztež tedy, kterak byš³² opatrně chodili³³, ne jako ne-
moudří, ale jako moudří.

16. ³⁴Vykupuj³⁴ čas; nebo dnové zlí jsou³⁵. *Kolos. 4, 5.*

17. Protož nebyvejte neopatrní, *ale rozumějící, která by byla vůle Páně³⁶. *Řím. 12, 2. 1 Tes. 4, 3. Luk. 21, 34.*

18. A neopijete se vínem, v němžto jest ³⁷prostopašnost, ale naplnění buďte Duchem svatým;

19. Mluvíce sobě vespolek ³⁸v žalmích a v chvalách a v písničkách duchovních, zpívajíc a plésajíc v svých srdcích Pánu.

20. *Díky činíce vždycky ze všeho³⁹ ve jménu Pána našeho Jezukrista Bohu a Otcí. *Kolos. 3, 17. 1 Tes. 5, 18.*

21. Poddáni jsouce⁴⁰ jedni druhým v bázni Boží⁴¹.

22. *Ženy mužům ⁴²svým poddány buďte, jako Pánu⁴³;

Kolos. 3, 18.

jest ta povinnost, aby netoliko s bezbožnými lidmi netovaryšili (2 Kor. 6, 14.) a jejich bezbožnostmi se nezprůňovali, ale raději jim hříchů jejich ukazovali, je osvěcovali a z nich je vyvozovali. **30)** t. Bůh skrze proroka. *Izai. 26, 19. Item 52, 1. Item 60, 1.* **31)** proti. **32)** pečlivě, bedlivě. **33)** t. běh života svého na tomto světě mezi tak mnohými věcmi zlymi jako mezi ostřily konali. **34)** přikupující času; t. času milosti sobě od Boha propůjčeného vážíce a jako za ty rozkoše, jichž byš³² mohli užiti, čas kupující a tak s opovazením se a oželením mnohých pohodlí neb rozkoší těla dobře času užívající. Nebo jakož rozšafný kupec, nechce-li v škodu upadnouti, hledí v čas sobě potřeb nakoupiti, a rozumný hospodář, chce-li roli oseti aneb obilíčko domů skliditi, snažuje se času dobře užiti, by měl i spání sobě uskrovniti: tak i vy, dokudž Bůh vám času přeje a slova svého od vás neodjímá, hleďte dobře činiti a všeho, což by vám při spasení překážku činilo, se zhostiti. Podobně Jan 12, 35. Gal. 6, 10. Mat. 13, 44. **35)** t. mnohých nebezpečností, lstí a podvodů plní (Podob. níž 6, 13.), jacíž tam někdy za proroka Micheáše byli (Mich. 7, 2.) a o jakýchž apoštolé s Kristem se srovnáše (Mat. 24, 4. atd.), častokrát předpovídali. 2 Tim. 3, 1. 2 Petr. 2, 1. atd. **36)** t. v tomž bude vaše největší a nejužitečnější opatrnost, když budete vůli Boží znáti a ji v takové přezlé časy za pravidlo svého

života míti. Deut. 4, 6. **37)** nestředmost, bujnost, rozpustilost, chlíplost; t. podnět všeliké rozpustilosti a prostopašnosti. Podobně jinde vtno se nazývá posměvačem podlé toho, že ožralce činí posměvače. Přisl. 20, 1. **38)** skrze žalmy; t. společně zpívající. Odkudž se vidí, že v svatém shromáždění nejen sami ti, kteříž slovu duchovní, ale i všecken lid má zpívati a tak jako společně všickni rozmlouvati. **39)** t. potěšeného i tělu odporého. Nebo tak předešli svatí Bohu děkovať v čas pokoje (Gen. 24, 48. 1 Král. 2, 1. Žalm 18, 3. atd.) i v protivenství (Job 1, 21. Skut. 4, 24. Item 5, 41.), za dary duchovní (Luk. 1, 46. Řím. 1, 8. 2 Kor. 9, 15.) i za tělesné (Gen. 14, 20. Judik. 5, 1. atd.), za uzdravení ducha (Mat. 9, 8.) i těla (Luk. 17, 16. Skut. 3, 8.), za pokrm i nápoj (Mat. 26, 30. Jan 6, 11. Skut. 27, 35.), za dobrou vrchnost duchovní i světskou (3 Král. 1, 48.), z milosti, kterouž v obrácení k sobě kajících činil (výš 1, 3. Řím. 1, 8. 1 Kor. 1, 4.) i z spravedlnosti, kterouž v zamítání zarytých prokazoval. Luk. 1, 51. atd. **40)** t. jedni nad druhé se nevynášejíce, ale vespolek se poctivostí předcházejíce (Řím. 12, 10.) a o jiných důstojněji nežli o sobě smýšlejíce. Fil. 2, 3. **41)** t. pro Boží nařízení i pomst jeho se uvarování aneb pokudž by nebylo proti jeho vůli svaté. **42)** vlastním. **43)** t. jako Kristu, a to ne proto, že by muži Pánu Kristu rovní byli; ale že manželky svých manželů sobě zřízeně

V.

K EFEZSKÝM.

MANŽELŮ kterýž za hlavu muže představil ženě. 2: Pro odměnnou lásku, již ony v opatrování od mužů užívají. 3: Pro následování příkladu svaté církve. POVINNOST. *Druhé:* Mužům, kteréž vyučuje lásce, předkládaje: 1. To, že mají své a ne cizí ženy milovati. 2. Upřímně k nim jako k samým sobě lásky dokazovati, níž v. 28. 33. 3. K tomu se ponoukati: 1. Příkladem Kristovy lásky k církvi prokazané, kteroužto lásku zveličuje ukazováním toho: Co Kristus církvi učinil a k jakému cíli? 2. Vlastenským manželů spřízněním, jehož apoštol potvrzuje: Písmo svatými; Kristovým s církvi se sjednocením.

23. *Nebo muž jest hlava⁴⁴ ženy, jako i Kristus jest hlava církve, a onť jest Spasitel těla⁴⁵. *1 Kor. 11, 3. Výš 1, 22. Item 4, 15.*

24. A protože jakož církev poddána jest Kristu, tak i ženy mužům svým ať jsou poddány ve všem⁴⁶.

25. *Muži, milujte ženy své, jako i Kristus miloval církev † a vydal sebe samého za ni; **Kolos. 3, 19. 1 Petr 3, 7. † Gal. 1, 4.*

26. Aby ji posvětil,⁴⁷ očistiv *ji obmytím vody skrze slovo; *Tít. 3, 5. 1 Petr 3, 21.*

27. Aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poškrvny⁴⁸ ani vrásky neb co koli takového; *ale aby byla svatá a bez ouhony. *Kolos. 1, 22.*

28. Takť jsou povinni muži milovati ženy své jako svá vlastní těla; kdo miluje ženu svou, sebeť samého miluje.

29. Žádný zajisté nikdy těla svého neměl v nenávisti⁴⁹; ale krmí a chová je, jakožto i Pán církev⁵⁰.

30. Neboť jsme oudové těla jeho⁵¹, z masa jeho a z kostí jeho⁵².

31. *A protože opustí člověk⁵³ otce svého i matku a připojí se k manželce své; †i budouť ti dva⁵⁴ jedno tělo. **Viz Mat. 19, 5. †1 Kor. 6, 16.*

vážíce, Krista v nich poslouchají a ctí. Podobně níž 6, 5. 44) manželky. 45) t. podle toho jest Kristus k hlavě připodobněn, že jako hlava všecko své tělo duchovní (Kolos. 1, 18.), jenž jest svatá církev, řídí, zpravuje, očisťuje a vším potřebným bohatě opatruje; ano i každý manžel k hlavě jest přirovnán, že svou manželku má jako hlava jiné oudy ochraňovati, zastávati, živiti a rozumně zpravovati. A protože spravedlivě i pro svůj užitek povinny jsou jim manželky poddány býti. 46) t. v tom, což by vůli Boží odporného nebylo. 47) obmyt; t. od hříchů. Dvojím pak způsobem Kristus své vyvolené očisťuje: 1. Hříchů jim darmo z milosti odpouštěje, a tohoť očistění jim skrze slovo své i svátosti a zvláště křest svatý podává a potvrzuje, podle čehož se hned tu dále křtu obmytí hříchů připsuje. Viz Mat. 3, 11. 2. Když skrze Ducha svatého den po dni více a více je obnovuje neb znovu zplozuje, až je k dokonalému očistění a obnovení při vzkříšení přivede, a o takovémť očistění v verši 27. apoštol vypravuje. Podobně Jan 15, 2. Tím pak mluvením apoštol vstříci vychází manželům bídami a netrefností manželek svých v konání povinností sobě překážejícím, jimž se ukazuje, jakou Kristus církev nečistou našel, když se s ní sjednotil, avšak

ji sobě neošklivil, ale draze vážil a očistil. 48) t. hříchů a to podle toho, že Bůh pro Syna svého věřícím hříchů nepočítá a nezpomíná (Řím. 8, 1.), ještě sic jinak my v tomto životě (1 Jan 1, 8.) hříchů se očistiti nemůžeme. Podobně výš 1, 1. Jan 15, 3. 49) t. jak koli škaredého, shrbeného aneb jinak zbedovaného. Nic pak to povědění neodpírá tomu, že někdy nemocní smrti sobě požádají a apoštol tělo své v ošklivosti měl (Řím. 7, 24.), nýbrž i Kristus své tomu, aby život svůj v nenávist brali, vyučoval (Luk. 14, 26.) a ne jeden z vyvolených Božích, moha svůj život zachovati, pro čistou pravdu jeho se opovážil. Žid. 11, 35. Neboť nemocní ne tak mají v nenávisti tělo, aby, kdyby jen bylo možné, nebyli žádostivi jako onen ležící u rybníka Siloe (Jan 5, 7.) a chromý (Skut. 3, 6.) z nemoci povstati. Pavel pak svatý ne tak dalece podstatu svého těla jako zkázu v něm přebývající v nenávisti měl. A lidé pobožní ač náležitě svá těla živí, avšak v čas potřeby, ne z nenávisti jich ale z své povinnosti a v naději budoucí odměny, života se pro Krista opovažují: tak jako zlatník čisté zlato ne z nějaké nelibosti, ale aby je lépe přechistil, do ohně dává, a hospodář obilí pro naději užítku rozsívá. 50) t. jakkoli z přirození svého ošklivou.

POVINNOST DÍTEK. I. *Naučení opět některým zvláštním povoláním dané, totiž: Jedno:* Dítěm, kteréž vyučuje poslušnosti, a tu souditi: 1. Co v sobě to poslušnosti zavírá? 2. Pokud zachováno býti má? 3. Čím k němu slouží? 1: Právem přirozeným a spravedlivým. 2: Božím příkázáním. 3: Odplatou hojnou. *Druhé:* Rodičům, kteréž: 1. Od přílišné přísnosti odvozuje. 2. K náležitě pečlivosti o dítky vede, a to: O jejich těla; o duše. *Třetí:* Čeládkám, při čemž suďte toto: *Předně:* Co se v poslušnosti jejich zavírá? 1. Pilné o to pečování, aby svým pánům něčto proti mysli neučinili. 2. Uprímost srdce, v. 5. 3. Ochoťnost, přívětivost k předloženým, v. 7. *Potom:* Kterými věcmi jim apoštol poslušnosti neb službu osladčuje? 1. Že na čas jako jiné věci tělesné toliko trvá a svobody ducha neodjímá. 2. Z vůle Boží a jeho řízení svůj původ má. 3. Služebníci

32. Tajemství toto veliké jest⁵⁵; ale já pravím o Kristu a o církvi⁵⁶.

33. Avšak i vy jedenkaždý z vás manželku svou tak jako sám sebe miluj; žena pak ať se bojí muže⁵⁷.

KAPITOLA VI.

Kterak by dítky k rodičům 4. a rodičové k dítkám míti se měli 5. a též i služebníci ku pánům 9. a páni k služebníkům; 10. a všickni kterak by proti nepříteli ďáblu bojovali i nad ním šťastně vítěziti měli, vyučuje.

Dítky¹, *poslouchejte² rodičů svých v Pánu³; neboť jest to spravedlivé⁴. Kol. 3, 20.

2. *Cti otce svého i matku (toť jest příkázání první⁵ s zaslíbením); Viz Mat. 15, 4.

3. Aby dobře⁶ bylo tobě a aby byl dlouhověký na zemi.

4. A vy otcové, ⁷nepouzejte k hněvu⁸ ⁹dítek svých, *ale vychovávejte je v ¹⁰cvičení a v napomínání Páně¹¹. Přisl. 13, 24.

Item 19, 18. Item 23, 13.

5. *Služebníci¹², buďte poslušni pánů ¹³tělesných s bázní a s strachem¹⁴ v sprostnosti srdce svého, jako Krista¹⁵;

Kolos. 3, 22. Tit. 2, 9. 1 Petr 2, 18.

Ezech. 16, 3. atd. 51) t. Kristova. 52) t. vlastně jsme s Kristem, ač ne tak tělesně ale skrze víru, jako ratolesti s kmenem spojeni (Jan 15, 5.) a jedno učinění, jako někdy tam Eva z kosti Adamových bytí stvořena, jedno tělo s ním jest učiněna. Gen. 2, 24. 53) t. raději opustili má otce nežli manželku. 54) v jedno. 55) t. věc velmi tajná a samé víře pochopitelná. Nebo co nad to divnějšího býti může, jako že církev, na světě potupená, jest s Kristem, svým milým chotěm, na nebi přebývající, spojená? 56) t. míním na Krista a církev. 57) t. cti, v poctivosti má a poslouchá.

1) děti, synové. 2) t. jim jako pánům svým služte (Ekles. 3, 7.), naučení jejich náležitá důvěrně přijímejte (Přisl. 1, 8.), bez vůle jejich s vůlí Boží se srovnávající nic nečiníte (Num. 30, 3.), jim nezlořečte (Exod. 21, 17.), živiti se jim spravedlivě pomáhejte, v starosti i v nemoci je opatrujte (Ekles. 3, 12.) i po smrti počestně pochovejte. 3) t. pro vůli

Páně, aneb pokudž by se jejich vůle srovnávala s vůlí Páně. Nebo sic jinak více sluší poslouchati Boha nežli lidí. Skut. 4, 19. 4) t. podlé toho, že Bůh to chce míti, ano že i sám zákon přirozený to ukazuje, že se dobrodincům a ovšem rodičům máme odměňovati, kteříž tak mnoho dobrého nám učinili, že se jim nemůžeme dosti odplatiti. 5) t. na druhé tabuli. Nebo i druhé příkázání první tabule má k sobě připojené zaslíbení. Exod. 20, 6. 6) t. ať by Bůh z milosti zdraví, čerstvosti, síly, požehnaní i dlouhého života udělil. Nebo ačkoli bezbožným dětem častokrát pohodlí těla i dlouhého života Bůh propůjčuje, poslušné pak dítky rychle odsud vytrhne: avšak bezbožníky k jejich většímu zlému tím odděluje (viz Luk. 12, 16.), k vytrhování pak svých věrných spravedlivé příčiny nám nevždycky známé míti ráčí. Protož nenáleží nám do jeho soudů nestihlých nahlédati (Zalm 36, 7.), ale že je před nějakými nebezpečnostmi k jejich dobrému vychvacuje a k životu lepšímu ne-

SLUŽEBNÍCI, ne tak lidem jako Bohu slouží. 4. Hojnou odplatu, byť i nejukrutnějším pánům sloužili, od Boha rovně jako i svobodní páni vezmou. *Čtvrté:* Pánům a hospodářům, kterýmž: 1. Slouží k milostivosti a upřímnosti. 2. Ukazuje, že jsou pod mocí také jiného Pána, kterýž: V nejdůstojnějším místě přebývá; spravedlivé soudy koná. — II. Napomenutí všechněm křesťanům k stálosti v boji ducha, způsobem dvojím od apoštola učiněné: *Jedno:* Summovně bez vyčítání po částkách zbroje, při čemž: 1. Slovo užívá i obecních, veleje se v Pánu posilniti; i potom zvláštních, nazýváje ctnosti oděním. 2. K udatnosti a práci věrně slouží, předkládaje: 1: Hojné síly v Kristu, v. 10. 2: Cíl její ten, aby mohli ostáti proti ďáblu. 3: Nepřátely duchovní mnohem silnější a zlostnější nežli jsou tělesní, o nichž vypravuje, kdo jsou a kde, v. 12. *Druhé:* Na mnohé částky zbroj duchovního rytíře rozbíraje, kteráž však v tom dvěma může býti obsažena, totiž že: První díl její přináležej k přidání vnitřního člověka, jako jest: 1. Pás, jenž

6. Ne na oko sloužíce, jako ti, jenž se lidem líbiti usilují, ale jako služebníci Kristovi, činíce vůli Boží z té duše;

7. S dobrou myslí sloužíce, jakožto Pánu a ne lidem;

8. Věduce, že což by koli jedenkaždý učinil dobrého, ¹⁶ za to odplatu vzítí má ode Pána, buďte služebník, buďte svobodný.

9. *A vy páni, též se tak mějte k nim ¹⁷, ¹⁸ odpouštějíce pohružky, věduce, že i vy také máte Pána svého v nebesích, † a přijímání osob není u něho ¹⁹.

*Kol. 4, 1. † Viz Skut. 10, 34.

10. Dále pak, bratří moji, posilňte se v Pánu ²⁰ a v ²¹ moci ²¹. *Nežele*

11. Oblecte se v ²² celé odění Boží ²³, abyšte mohli státi proti ²⁴ outokům ďábelským. *po Trojici.*

12. Neboť není bojování naše proti tělu a krvi ²⁴, ale proti kní-
žatstvu, proti mocnostem, proti světa ²⁵ pánům temnosti ²⁶ věku
tohoto, proti duchovním ²⁷ zlostem, kteréž jsou ²⁸ vysoko ²⁹.

13. A protož vezměte celé odění Boží, abyšte mohli ³⁰ odolati
v den zlý ³¹ a všecko vykonajíce ³², státi.

smrtebnému přivozuje, tak máme smysliti. Izai. 37, 1. Řím. 8, 28. 7) *draždte.* 8) *t. nečasným a příliš prudkým trestáním. Pod. Kol. 3, 21.* 9) *synů.* 10) *kázni, učení.* 11) *z Božího slova vzatém. Deut. 6, 20.* 12) *t. obojího pohlaví čeledínové.* 13) *Ř. podlé těla: Jakoby řekl: Nic sobě v své službě neb v svém manství neb otroctví vysvobozením skrze Krista z hříchů a z věčného zatracení nepřekázejte: neboť on vás z strany svědomí vašeho vysvobodil, podlé těla pak ještě v bídách zanechal.* 14) *t. s náležitou uctivostí a s obáváním se toho, abyšte něco pánům svým proti mysli neučinili, čímž byšte sobě trestání zasloužili.* 15) *t. věduce, že Krista v svých předložených posloucháte a jeho nařízení tím ctíte.* 16) *Ř. to ponese.* 17) *t. jakž na vás jako na křesťany náleží.* 18) *uskrovnějící pohružek.* 19) *viz Řím. 2, 12.* 20) *t. státi buďte v pravdě Páně, aneb z Krista Pána a jeho vítězství síly nabuďte (Jan 16, 33.), a jej sobě k svému posilnění za příklad často*

představujte. Žid. 12, 2. 3. 21) mocné, udatné síle. 22) všecku zbroj, kyrys. 23) t. v ctnosti svaté, jichž sám Bůh jest dárce. 24) t. ne tak dalece bojovati musíme proti lidem mdlým a nestatečným a sobě podobným (podobně Zalm 78, 39. Izai. 31, 3.), jako proti ďáblům neviditelným a velmi silným, kteříž jako knížata neb páni nějakou mocí svou provodí, když jim Bůh dopouští. Jan 12, 31. 25) zprávcům, držitelům. 26) t. kteříž sami jsouce slepi, v oslepeném světě panují. 27) nešlechterností, duchům zlým: t. kteříž sami jsouce zlí, jiným k zlému slouží. 28) v nebesích. 29) t. v povětří. Výš 2, 2. Tím se ukazuje to, že jest jim velmi snadno proti nám bojovati, jako těm bývá, kteříž z vysokého hradu nějakého mohou na ty, jenž jsou dole, střelbu volně pouštěti. Protož že jest nám potřeba na péči se míti. 1 Petr 5, 8. 30) odpirati. 31) t. v čas pokušení, kterýž ne sám z sebe jest zlý; ale že v něm ďábel k zlým věcem láká neb pokouší. Podobně výš 5, 16. 32) t. k boji

ODĚNÍ jest svědomí dobrého ostříhání a myslí při Bohu ustavení a jako přepásání.
 DUCHOVNÍ. 2. Pancíř, jenž jest spravedlnosti povinné k Bohu i k bližním z víry konání a tak ovoce ospravedlnění v Kristu nesení. 3. Obuv, jenž jest všeho běhu života svého svatým evanjelium řízení a jako do obuvi se obouvání, v. 15. *Polom*: Díl druhý té zbroje přináleží k bránění se, jako jest: 1. Pavéza, jenž jest víra a z ní v Bohu odpočívání a jako pavézou se zamítání, v. 16. 2. Lebka, jenž jest naděje a z ní pomoci Boží očekávání a jako lebky na hlavu stavění. 3. Meč, jenž jest Boží slovo, jímž sluší pokušení libá na pravo a protivná na levo přemáhati a jako mečem na obě straně břídkým přetínati. 4. Modlitba, při níž ukazuje apoštol, že jí měli Efezští obětovati: *Jedno*: Za sebe, a to: Každého času; horlivě a ustavičně. *Druhé*: Za své bližní, totiž: Za všechny věřící, obzvláště za něho, aby Bůh ráčil: 1. V srdce jeho vkládati, co by měl mluvit i ústa k tomu nastrojovati. 2. Hojněji ho osvěcovati. — III. Závěrka vši epistol, v níž: 1. Tychika i z strany jeho osoby i z strany úřadu jeho schváliv, dvě příčiny poslání jeho

14. *Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá pravdou³³ a ob-
 lečení jsouce v † pancíř spravedlnosti³⁴; *Luk. 12, 35. 1 Petr 1, 13.
 †1 Tes. 5, 8.

15. A obuté majíce nohy³⁵ v hotovost k evanjelium pokoje³⁶.

16. A³⁷ zvláště pak vezmouce štít víry³⁸, kterýmž byste mohli
 všechny šípy ohnivé³⁹ nešlechtníka⁴⁰ toho uhasiti.

17. Lebku také⁴¹ spasení vezměte i meč ducha⁴², jenž jest
 slovo Boží;

18. *Všelikou modlitbou a prosbou, modléce se každého času
 v duchu⁴³ a⁴⁴ v tom bedliví jsouce se vši ustavičností a pro-
 šením † za všechny svaté, *Viz Luk. 18, 1. †1 Tim. 2, 1.

19. I za mne, *aby mi dána byla řeč k otevření úst mých
 s smělou doufánlivostí, abych⁴⁵ oznamoval tajemství evanjelium,
 Skut. 4, 29. Kolos. 4, 3. 2 Tes. 3, 1.

20. ⁴⁶Pro něž úřad konám v řetězu, abych, pravím, v něm⁴⁷ směle
 mluvil, jakž mně mluvití náleží.

21. Abyšte pak věděli i vy,⁴⁸ co se se mnou děje a co činím,
 všecko vám to oznámí *Tychikus, milý bratr a věrný služebník
 v Pánu; Skut. 20, 4. Kolos. 4, 7.

22. Jehož sem proto samo k vám poslal, abyšte věděli o našich
 věcech a aby potěšil srdcí vašich.

se připravíte neb již nad nepřátely svítěžíte. 33) t. místo pasu, jímž se někdy bojovníci přepasovali (1 Král. 18, 4.) vy slovem Božím, jenž jest pravda (Jan 17, 17.), své vášně, náklonnosti a všecka myslí hnutí (1 Petr 1, 13.) zpravujte, a tak pravdu křesťanství neb svědomí dobré mějte; pokryteci pak ne-
 bývejte a v zahálku, jenž jest polštář satanův, se nevydávejte. 34) t. ten pancíř, jež vám velím oblačeti, jest spravedlnosti k Bohu i k bližním konání na důvod v Kristu ospra-
 vedlnění, a tak šlechtnost a nevinnost života. 35) přípravou evanjelium. 36) t. kteréž Krista, jenž jest náš pokoj (výš 2, 14.), nám zvěštuje a věřícím pokoj dobrého svědomí při-
 svědčuje (Řím. 5, 1.) i lidí k ostříhání s bliž-
 ními pokoje napomíná (Řím. 12, 18.) a sum-

mou k Bohu, s nímž sme smířeni a kterýž jest původ pokoje, nás vede. 37) nad to nade-
 všecko. 38) t. víru přemáhající svět. 1 Jan 5, 4. 39) t. hrozná pokušení. 40) t. ďábla ze všech nejnešlechtnějšího a otce vši nešle-
 chetnosti. Pod. Mat. 13, 38. 41) spasitel-
 nou; t. místo lebky přijměte Krista Spasitele, neb spasení v něm připraveného požívejte. Touž věc jinde nazývá lebkou naděje. 1 Tes. 5, 8. Nebo jakož bojovníci sobě hlavu lebkou, aby ranění nebyli, ochraňují, tak křesťané mají v jisté naději vzhůru k Bohu srdce svého pozdvihovati, chtějí-li od nepřitele ďábla ranění nebýti. 42) t. jehož duch lidský od Boha opravený užívá, aneb skrze nějž Duch svatý své dílo mocně koná. Podobně Izai. 49, 2. Zid. 4, 12. 43) t. rozdílení jsouce k nim od

VI.

K EFEZSKÝM.

MODLITBA k Efezským pokládá. 2. Týmž Efezským žádá: 1: Pokoje duchovního i
ZA EFEZSKÉ. tělesného. 2: U víře a v lásce rozmnožení, v. 23. 3. Boží přítomnosti.
4: Života věčné slávy.

23. Mějtez pokoj, bratří, a lásku s věrou od Boha Otce a Pána Jezukrista.

24. Milost Boží budiž se všemi milujícími Pána našeho Jezukrista k ⁴⁹neporušitelnosti. Amen.

(List tento) k Efezským psán byl z Říma po Tychikovi.

Ducha Páně (Řím. 8, 26.), a tak horlivě a vroucně je před obličejem Páně rozprostírajíce. Výš 5, 19. Jan 4, 23. 44) na to samo bedlivost vynaložte. 45) vypravoval. 46) v němžto poselství. 47) o něm. 48) jak se já

mám. 49) s neporušitelností, k nesmrtnosti; t. k životu věčnému. J. sprostnosti; t. kteříž milují upřímně, opravdově, neb ustavičně bez přestání.

